

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

Capvt III. Vsuram committi etiam in emptione & venditione circa pretium.
In Cap. In civitate 6. & c. Naviganti ult. h. t.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

vis inducere hominem ad mutuandum sub usuris, permiffum non fit, quia effet invitare ad peccatum; posse tamen quem licitè ab eo, qui in id paratus est & usuras exercet, mutuum sub usuris sumere, consulendæ necessitatis suæ vel alienæ causa. Cui subscribit & Dominicus Soto, *de Inst. & jure lib. 6, quæst. 1, art. 2*, Ubi & in quæstionem vocat, an sine ulla necessitate idem quis facere possit? Quod planè putat; cum unicuique permiffum sit citra peccatum mortale sua profunderè. Facit text. in *l. Sed & si lege 28, §. consuluit D. De petit. hered.* Addit tamen Soto, nisi circumstantia aliqua concurreret, quæ diceret esse mortale; veluti, si liberi alendi essent ex pecuniis, quæ in causam usurarum profunduntur, vel si Prælati, nullâ necessitate ductus, non posset absque scandalo usuras promittere. Sed & Marr. Navarr. in *Manuali cap. 17, num. 262*, putat debitorem excu-

sari, si ipse non sponte suâ, sed rogatus creditori usuras promitteret, alias non mutuaturus.

Quare non movet prius argumentum; quia, ut rectè respondet D. Thom. *d. art. 4*, is qui pecuniam sub usuris accipit, non consentit in peccatum usurarii, sed eo tantummodò utitur propter mutuacionem, quæ in se bona est, quam & mallet debitor potius esse gratuitam, quam usurariam. Unde hac in re creditoris usurarii culpa vertitur, non debitoris. Peccata verò ex voluntate & proposito metimur, *cap. Cum voluntate 54. inf. De sent. excommunic. & l. Qui injuria 51, in princ. D. De furtis*, quod latius persequitur Soto *jam dicto loco*. Ad alterum argumentum quod attinet, negandum est, debitorem præbere occasionem scelerandi, sed tantum mutuandi cui ex malitia & lucrâ di studio à creditore usura adicitur. Sicut & idem D. Th. explicat. *d. art. 4, ad 2.*

CAPVT III.

Usuram committi etiam in emptione & venditione circa pretium.

In Cap. In civitate 6. & c. Naviganti ult. h. t.

SUMMARI A.

1. Prohibetur res carius vendi, propter dilatam solutionem, &c.
2. An huiusmodi venditio prohibita in totum vitietur.
3. Quid ex parte emptoris, si is vitius emat ob præsentem solutionem?

HÆ duæ Decretales ejusdem sunt argumenti: nisi quòd posterior in initio præmittat de fœnore nautico sive terrestri; de quo infra cap. sequenti. Quare sententia utriusque hæc est, quòd venditor plus rem vendens ob dilatam solutionem peccet. Hic igitur perstringuntur venditores, qui merces suas carius æstimatione suâ distrahunt, ob solutionem in longius tempus rejectam. Mercium verò nomine mobiles res continentur, *l. Mercis 66, D. De verbor. signif.* Nihilominus & ad res immobiles venditas hoc interdictum pertinet, ut rectè Salicetus censet, in *Auth. Adhuc num. 8, C. De usuris*, contra Bald assentem in rebus tantummodò fungibilibus, hoc est, quæ pondere, vel mensurâ constant, committi usuram; non verò, si domus vel aliud prædium vendatur. Nec enim res quæ venditur, anquit Salic. in considerationem venit, sed pretiũ

ejus, quod ob dilatam solutionem auctius, quàm contractus tempore valet, constituitur; ac proinde in eo, quod justum pretium excedit, usura est. Berous in *d. c. In civitate, circa princ.*

Nec huic refragatur, quòd usura propriè in mutuo committitur, non in ceteris contractibus: quia hoc verum est, quoad formam contractus, non verò quoad mentem contrahentium, quæ in contractibus semper præponderat, *l. Insulam 6, C. De præscr. verbis & tit. C. Plus valere quod agitur quam quod simulatè concipitur, c. Per tuas 12, sup. Qui filii sint legit. Panorm. in d. c. In civitate num. 2, Berous & Ananias num. 1*, quasi brevi manu pretio recepto, venditor idem pretium sub usuris credidisset emptori, *arg. l. Singularia 15, D. Si certum per. Cujus etiam supra cap. 1, meminimus.*

Proinde verba *d. cap. In civitate*, venditores peccatum incurrunt, non simpliciter exaudienda sunt de peccato, sed de peccato usurario, ex sententia Hostiensis & Panorm. *ibid.* quam & communiter receptam restatur Salic. *d. loco* Idem docet D. Thomas in *2, 2, quæst. 78, art. 2, ad 7.* Et satis indicat text. in *c. Consuluit 10, h. t.*

Sed controversum est, An huiusmodi contractus venditionis totus ipso jure infirmetur, an potius ad justum pretium revocandus sit? Quod certè

certè vix videtur, propter defectum consensus in venditore, qui alias rem non erat minoris venditurus. At contractus non excedunt mentem contrahentium, *l. Non omnis* 19, D. *Si certum pet.* & *l. Non solum* 10, D. *De obligat. & actionib.* E contra verius puto, contractum valere & redigendum esse ad æqualitatem, detracto excessu, propter juris regulam: Utile non debet per inutile vitari, *c. Utile* De R. I. lib. 6, & quod eleganter responderunt Martianus in *l. Placuit* 29, & Papius in *l. Pecunia* 9, D. *De usuris*, de illegitimis usuris permittis cum legitimis, quod sustineantur quidem legitimæ, sed illegitimæ tamquam superflue reiciantur. Simile est in donatione, quæ licet legitimum modum quingentorum solidorum excedens, absque insinuatione non valeat, non tamen tota vitatur, sed tantummodò in eo, quod est supra quingentos solidos, *l. Sancimus* 34, *juncta l. penult.* C. *De donat.* Igitur venditio carius facta non in totum infirmatur, sed quod est ultra justum pretium subtrahitur.

Nec movet, quòd in majus pretium consensus sit; nam eum in majori summa in sit & minor, rectè dicitur & in minorem summam, quæ verum pretium continetur, consensus fuisse, *l. 1. §. si stipulanti* D. *De verb. obligat.* & *l. Rogatus* 33, D. *Si cert. petatur*, ubi in fidejussore, qui de majore summa rogatus in minorem fidejussit, pulchrè respondetur, in minore summa consistere fidejussionem. Quibus consequens est, quòd venditor recipiendo postea solutionem majoris pretii, teneatur ad restitutionem ejus, quod ultra justum pretium est, *d. c. Consuluit.*

Eadem observanda sunt & ex parte emptoris, ut si is ideo rem minoris emit, quòd præsentem pecuniam venditori annumeret: cum & hic in usuram incidat, teneaturque quod decet justæ æstimationi, supplere venditori, ob eandem rationem, quam in venditore diximus: siquidem is v. g. qui ob præsentem vel anticipatam solutionem rem valentem duodecim emit decem, in effectu videtur mutare venditori pretium, quod numerat, & id, quod justo pretio decet, sibi reservare in vicem lucris, quod profectò nihil aliud est, quam usura, Navar. in *Manuali* c. 17, num. 206, & 227.

Atque hæc, quæ de venditore diximus rem pluris justo pretio vendente ob dilatam solutionem, restringenda sunt; nisi verisimiliter dubitetur, res quæ vendita est, pluris vel minoris vali-

tura sit tempore solutionis, nec venditor erat eam venditurus ante diem solutionis. His enim duabus conditionibus concurrentibus licita est hæc venditio, non usuraria, *text. est in d. c. Cum in civitate* & in d. c. *Naviganti hoc tit.* Prior siquidem conditio licitam reddit hæc conventionem, propter dubium eventum auctoris vel diminutoris pretii, qui utrique & venditori & emptori emolumento vel damno esse potest tempore solutionis; argumento eorum, quæ de jactu retis & futuris fructibus agri respondit Pompon. J. C. quorum emptio ideo sustinetur, quòd eorum proventus amplissimos accidere potest vel infimus, *l. Non emptio* 8, D. *De contrah. empt.* Unde etiam fit, ut è contra illicita sit conventio, quæ res venditur pretio, quo pluris valitura est à tempore contractus usque ad mensem Maii vel Julii, quia hæc conditio certa est, nullumque incommodum adferre potest venditori. Posteriorem verò conditionem requirit *Glof. in d. cap. In civitate*, communiter recepta, & probatur expressè in d. cap. *Naviganti, vers. ratione hujus dubii.* Et licet in d. cap. in civitate prior tantum conditio continetur, rectè tamen posterior additur ex d. cap. *Naviganti* quem admodum frequentissimo omnium consensu receptum testatur Covarr. *Variar. resol. lib. 2, cap. 3, num. 6, vers. ceterum, quem ibid. vide latius.*

Sed & ex parte emptoris toleratur emptio vilioris pretii, quam res est tempore contractus, si certa ejus æstimatio reiciatur in futurum tempus, puta ad proximas Kalen. Septembr. quibus incertum erit, res quanti valitura est; ob eandem rationem, & propter naturam correlativorum, in quibus quod in uno dispositum est, rectè trahitur ad alterum correlativorum, *arg. l. fin. C. De indultu viduit. tollen.* & *l. 1. C. De cupressis lib. 11.*

Justum verò pretium non ex affectu cujuslibet, sed ex communi hominum æstimatione metimur, *l. Pretia rerum* 63, D. *Ad L. Falcid.* Quòd fit, ut in hac re non attendatur, quanti res ante emptam fuerit à venditore, aut quibus impensis vel laboribus comparata sit, sed communis illius loci, ubi iterum res venditur, æstimatio inspicitur, eoque pretium ejus redigendum est, *d. l. Pretia rerum.* Voluti si quis ex Germania merces transebat in Hispaniam magnis suis expensis, non potest eas carius dividere, quam valent in Hispanias; alioquin quod est ultra justum loci pretium venditor teneatur restituere emptori, sicut ex sententia Conradi tradit Covarr. *Variar. resol. lib. 2, cap. 3, num.*

num. 4, vers. secundò & vers. tertio. Et sic text. in c. 1, nuali cap. 17, num. 227, cum seq. Binsfeld. in d. cap. in circuitate quasi. 3, & 4, hoc tit.

CAPVT IV.

De fœnore nautico & terreno. Item de olla fortuna.

SUMMARI A.

1. 2. Virum creditor possit pacisci fœnus nauticum vel terrenum.
3. Ratio decidendi quod non.
4. De pacto siue conventionione asscurationis.
5. Interpretatio c. fin. h. t.
6. Fœnus nauticum non planè sublatum esse per ius Canonicum.
7. Fideiussor an possit pacisci mercedem cum debitore principali.
8. De olla fortuna, quam Itali vocant Lotto.
9. Vsus aliarum quare prohibitus.
10. Explicatio c. Per vestras sup. De donat. inter virum & urorem.

Quæsitum est, an creditor stipulari vel pacisci possit ultra sortem sibi solvi, quòd periculum mutuatæ pecuniæ & per mare traiciendæ in se suscipiat? Et posse constat ex concessione juris civilis, toto tit. D. & C. De nautico fœnore. Eadem est quæstio & responsio de mercibus ex mutua pecunia comparatis, si vel hæ periculo creditoris transuehantur, & eo nomine additamentum constitutum sit inter creditorem & debitorem, l. 1, in fine D. d. tit. Quod additamentum, nauticæ usuræ vel fœnus nauticum appellatur. Idem juris est de mutua pecunia periculo creditoris transferenda per loca insidiolâ, quod terrestre vel terrenum fœnus dicitur. Periculum autem hic intellige, quod fortuito casu contingit, non culpâ debitoris, l. 5, C. De naut. fœnore.

Sed illud magis quæsitum est, An illud additamentum licet jure civili permissum, ut jam dictum est, de jure Canonico subsistat, propter sententiam Christi, Mutuum date, nihil inde sperantes, Lucæ 6, quod repetitur in cap. Consuluit 0, hoc tit. Et text. in can. 1, cum seqq. xiv. quasi. 5, Difficultatem movet, quòd propter dubium eventum additamenta à factis Canonibus in mutuo permissa sint, cap. fin. § 1, hoc tit. cujus memini sup. cap. prox. qui eventus dubius in fœnore nautico potissimum spectatur, sicut & in terreno. At rectius

contrarium obtinuit in d. cap. fin. in princ. quòd utroque casu tam in nautico quam in terreno fœnore, jure Canonum usura committatur, & consequenter fœnus hoc interdictum sit. Verba d. cap. fin. hic placet repetere: *Naviganti vel cunri ad nundinas certam mutuans pecunie quantitatem pro eo, quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus.* Et ratio est, quòd debitor ratione mutui obligetur ad aliquid pretio æstimabile præstandum creditori, contra dictam sententiam Christi. Et jura antiè allegata.

Nec movet dubius cursus navis, vel pericula latronum itineribus insipientium; quia hæc extrarem sunt. At in mercibus venalibus, quæ quia quodammodò naturâ suâ quotidie æstimationem suam mutant, nunc accrescendo, nunc decrescendo, ac proinde tempore solutionis creditori vel debitori, emolumento vel damno sunt, idcirco additamentum ultra sortem, propter hunc incertum eventum, sustinetur ex d. c. fin. §. 1.

Ceterum hic contenditur, an hæc conventio, quam vulgò Asscurationem vocamus, indistinctè prohibita sit ex d. cap. fin. in princ. Et passim obtrinit, eam non prohiberi, ubi prospectu solius asscurationis interposita est, ut videre est apud Petr. Binsfeld. in d. cap. fin. De usuris, Did. Covarr. lib. 3, Variar. resol. c. 2, num. 5, & apud Sylvestrum in Summa V. negotium num. 4.

† Ideoque d. cap. fin. sententia à nobis altius expendenda est. Et quidem video hoc cap. variè accipi, Primò, quòd ejus decisio eâ specie loquatur, ubi periculum verisimile non apparet, sed solummodò obtenditur, ut hoc quæsitio colore creditor aliquid lucri caperet. Verùm hanc interpretationem meritò reicit Covarr. d. num. 5, vers. primum equidem, ex eo, quòd maxima immineant navigantibus pericula, & res, quæ per mare transuehantur, pluribus incommodis subiaceant, ut disertè meminit idem textus in V. periculum. Altera interpretatio est, quando pretium periculi suscepti injustum est, hoc est, excedit ejus æstimationem, non si adæquet. Quam interpretationem Covarr. tribuit Hadriano, eamque similiter im-

Lll

probat.